

סוכות והאנטישמיות

לעבד לגר ליתום ולאלמנה, והוכיחו אותנו קשות בנקודות אלו, זה רק משום שהיה נוח לנו להתחמק מחובות אלו, אבל מעולם לא עלה בדעתם לזנוח אפילו את האחרונה שבשאר החובות כלפי שמים, כשמירת השבת הכשרות וכמובן איסור העריות ועוד, כמפורש בדבריהם (ישעיהו נח יג-יד) 'אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכוּבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר: אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ והאכלתך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר', או עוד (שם, ישעיהו סו יז) 'המתקדשים והמטהרים אל הגנות אחר אחת בתוך אוכלי בשר החזיר השקץ והעכבר יחדיו יסופו נאום ה' ועוד. אבל מה הפלא אם תפישה ההופכת אדם לאלוה תהפוך גם מוסר אלהי למוסר אנושי?! הטיב ניטשה לתאר עיוות זה לכשכתב 'הצמדת הברית החדשה', שהיא מכל הבחינות מין רוקוקו של הטעם, ל"ברית הישנה", להיותם ספר אחד, "ביבליה", "ספר הספרים", ייתכן וזהו מעשה החוצפה הגדול ביותר ו"חטא כלפי הרוח" הכבד ביותר מכל מה שמעיק על מצפונה של אירופה הספרותית'.

לכן עלינו לגשת ברוח יהודית טהורה להצמדת ההפטרות המיוחדות של סוכות לפרשיות של החג העוסקות אך ורק בחובות המאד הילכתיות של איסור מלאכה בחג, של הקרבת קרבנות וכדו'. הראשונה המפרטת את התאספות העמים נגד 'ירושלים למלחמה' באיזה מין 'עמיד לבא', מעלה מיד בתודעתנו את המאבק המתנהל זה עתה כמה עשרות בשנים במרכז התאספות העמים, באו"ם, אותו הגוף שלא הצליח מעולם להחליט החלטה רצינית כלשהי פרט למה שיכול להוות פגיעה בירושלים ובמדינת ישראל. אין ספק ש'זכות' נפלה בחלקו של ארגון זה, כיון שהוא מצליח להפוך נבואתו של זכריה לאקטואליה חיה ובווערת. וההפטרה השניה המפורסמת יותר, משום שהיא נתנה מקום לדמיון הפרוע לשוט במחוזות עולמות לא מוכרים, והיא 'מחלחמת גוג ומגוג', איננה משקפת את התפישה האפוקליפטית - שפעם נוספת העולם הנוצרי הדביק לנבואה זו - אלא היא שוב כפי שהטיב והאריך להסביר אחד

רבתינו מלמדים אותנו שמשנה רבינו קבע לנו לקרא קטע מן התורה כל שבוע בכל חג ובכל יום מקודש (ר"ה, יוה"כ וכדו'). ובאמת מה יותר טבעי ומה יותר נכון מנוהג זה אם אנו רוצים שדבר ה' יהפך לנחלת כל יהודי, ויהפך לדבר אלוקים חיים המפעם בלבו של כל יהודי בכל עת ובכל שעה, המנחה אותו בכל דרכיו ובכל מעשיו? אבל לנוהג עתיק יומין זה, התווסף בתקופת בית שני מנהג שני, והוא המנהג והחובה ללוות קריאת אותו הקטע מן התורה בקריאת קטע מן הנביאים, קטע האמור להיות חופף בתוכנו את הקטע שבתורה. הסיבה שהביאה לתוספת זו רואיה לדיון בפני עצמו, ובע"ה יזדמנן לנו להתעכב עליה ביום מן הימים. אבל כעת נציין שאם אכן הקשר בין דברי הנביא הנקראים ופרשת השבוע ברור ברוב הפרשיות, לעיתים אין זה המקרה. הדבר בולט במיוחד בחג הסוכות דוקא, חג העומד בפתח. את הניגודיות החריפה בין קטעי תורה העוסקים בקרבנות החג ובין לפחות שתיים מן ההפטרות שאנו קוראים במהלך חג זה, זועקת עד השמים. האחת עוסקת במלחמת העמים נגד ירושלים והאחרת במלחמת גוג ומגוג, מה עניין זה לסוכות? התשובה ברורה לכל מי שיודע מהו התנ"ך באמת, ובעיקר למי שתפקידם האמיתי של הנביאים ברור לו.

נביאי ישראל אינם שליחי המוסר הבין-אנושי הרדוד, אי אלו 'עובדים סוציאליים' המתמסרים לעבודה 'פסטורלית', כבתפישה שכל כולה פרי החינוך הנוצרי לדורותיו שבמגמתו העיקשת לחסל ההלכה היהודית כפי שהיא משתקפת מתוך תורת משה, הביאה אותה להעלות על נס את המוסר הבין-אישי, ולהציבו במקום המוסר האלהי התורני התובעני, שדרש מן האדם לעמוד בחובותיו כלפי זולתו (ה'אחר' בסמנטיקה הכפרנית הפוסט-מודרנית) לא מתוך עליונות החובות כלפי בני אנוש, אלא מתוך מכלול חובותיו כלפי ה'. גם היום, למחרת יום הכיפורים, עלינו להדגיש שאם אכן נכון שעבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו, אין זה משום שחובות כלפי בני אנוש חשובות יותר, אלא משום שבעבירה כלפי זולתי, הנני עובר עבירה כפולה: אחת כלפי שמים, ואחת כלפי חברי. ואם אכן נכון שנביאי ישראל דאגו

בפתח. הוא חובק עולם, היסטוריה, תרבויות וערכי אנוש.

מבחינתנו התמונה הפוכה. בשמחה מיוחדת, שמחת הרגל, אנו יוצאים ומתמודדים עם המציאות ובעיותיה, אל העולם הכללי האנושי ובעיותיו, ללא הרבה כלים ואמצעים, רק סוכה קלה, אבל עם מטען רוחני אדיר שניצח כבר את האנושות ומשיך לנצחה: התורה. בני חורין מכל כבלי העולם הזה ואילו ציו אנו מתייצבים בסוכה זו, חוסים בצל ההגשחה האלהית בלבד, אנו מחזיקים בספר התורה הזה, שמחים בו שמחה גדולה, שמחה של מי שהבין גודל תפקידו בהיסטוריה, והוא מלא שמחה של הגשמה המתמדת. איתה אנו בני חורין אמיתיים. האנטישמיות לדורותיה איננה אלא ביטוי של שנאת בן-החורין האמיתי. הטובים שבעמים השכילו להבין זאת. אחד מהם, ז. אלול, כבר העיר על כך וכתב 'והנני מגיע בהכרח לתקופתנו ולמדינת ישראל, והנני עומד על כך, שגם כאן, ישראל הינו היחיד הנושא את החרות. על אף הצבא המשטרה המוסד וכל מה שרוצים, ישראל הוא זה שמגן על החרות, הרבה יותר ממה שיכולים נושאות מטוסים שלנו ושריונו. והייתי אומר "שנורמלי" הוא באופן טראגי, שהוא מוצב בקו ראשון מול ההסתערות של ההעריציות והפונדמנליזמים. בקו ראשון מול היטלר (וכל כך הרבה יהודים מתו בלי לדעת שמתים היו בגלל החרות הסודית שהם נושאים). בקו ראשון גם כן מול סטאלין, ועכשיו בתוך הפונדמנטליזמים המוסלמים. החרות איננה בעיה של "חוקה" או של דמוקרטיה: זה הרבה יותר עמוק, זה **אֵל** עצמו כל כולו ביחסו **לאֵל הגואל**. ולכשאנו שואלים את השאלה (ואני מעיד, מעיקה עבור רבים מן הנוצרים) "איך במשך כל כך מאות בשנים היינו מסוגלים להתייחס לעם היהודי כפי שעשינו?" התשובה באה בלי אפשרות ערעור: עם, בישותו עצמה, עד **לאחד**, והנושא בתוך בני האדם את הגרעין הקשה של חרות, הינו, עבור מי שהוא עובד עבודה זרה, בלתי-קביל ובלתי-נסבל'.

המיוחד בגדולי רבותינו האחרונים, הגאון מוילנא, רק דבר אחד: המאבק שמנהלים אומות העולם כדי למנוע מעם ישראל לשוב ולהתיישב בארצו, מאבק הלוּבש עיתים צורה צבאית, עיתים פוליטית מדינית, עיתים כלכלית, וברוב המקרים כל הצורות האלו ביחד. זוהי משמעותה של 'מלחמת גוג ומגוג' בתפישה היהודית, ושום דבר אחר. מאבק זה הוא כבר בעיצומו קרוב למאה שנה. עמים, מעצמות, אסיפות בין-לאומיות מנצחות עליו בוירטואזה מרשימה מתוך שנאה ואנטישמיות ויסרליות. כמעט כל מאבקי אנוש אחרים כל כדור הארץ התגמדו לעומת מאבקים זה. וכמה מדויקת אף היא המשך נבואתו של זכריה 'וגם יהודה תילחם בירושלים', ואנו רואים זאת במו עינינו, שבני עמנו תומכים באויבינו נגד ירושלים. וכדי שיהיה ברור שעל בעלותנו על ארץ ישראל כל המאבק הזה המוזכר בשתי ההפטרות הראשונות, באה ההפטרה השלישית, זו של שמחת תורה הלוקחה מתוך ספר יהושע, כובשה הישראלי הראשון של ארצנו הקדושה, תלמידו של משה רבינו, שבידו הופקדו שתי משימות הכרוכות זו בזו, תורה וכיבוש ארץ ישראל.

ומדוע להזכיר זאת בסוכות דוקא? משום שיציאתנו מביתנו החוצה וישיבתנו בסוכה מבטאות את יציאתנו לעולם הכללי של האנושות כולה. ומשום מה, יציאה זו שמגמתה היא מילוי תפקידנו היהודי המטא-היסטורי, קרי החדרת ערכים לעולם כולו, נתקלה תמיד במהלך כל ההיסטוריה, וממשיכה להיתקל בהתנגדות נחרצת של העמים שמנוחתם אנו מפריעים בשאיפותינו הערכיות. האנטישמיות אינה דבר אחר מזה: חוסר יכולתה של האנושות לסבול מוכיח בשער ודוגמא אנושית המציבה אתגרים הרבה מעל ההידוניזם שגלובליזציה מתפשטת מעודדת בהתלהבות. ועמנו, עם ישראל, במאבק זה נגד עולם אכזרי אינו זוכה אלא להגנה מועטת מאד, סוכה דלה שניתן לבעוט בה ולהפילה בקלות. זוהי אחת המשמעויות המרכזיות של חגנו העומד

הרב ד"ר אליהו רחמים זייני
ראש ישיבת ההסדר 'אור וישועה' חיפה